

Hva sier parti- programmene om EU og EØS?

Nei til EUs valgnotat nr. 1 2021

Innhold

Arbeiderpartiet (Ap)	3
Fremskrittspartiet (Frp)	5
Høyre (H)	7
Kristelig Folkeparti (KrF)	9
Miljøpartiet De Grønne (MDG)	12
Rødt (R)	13
Senterpartiet (Sp)	17
Sosialistisk Venstreparti (SV)	18
Venstre (V)	21

Et notat fra Nei til EU foran stortingsvalget i 2021

Skrevet av Morten Harper, Arne Byrkjeflot og Jan Steinholt, politisk rådgivere i Nei til EU

Utgitt i juni 2021

Mer informasjon om EU og stortingsvalget: www.neitileu.no

Forsideillustrasjon: Stortingspartienes logoer

Arbeiderpartiet (Ap)

Tar ikke stilling til norsk EU-medlemskap, men ikke medlemskap i denne stortingsperioden

I partiprogrammet heter det: «Arbeiderpartiet er tilhenger av et sterkt politisk samarbeid i Europa. Ved to tidligere folkeavstemninger har vi derfor anbefalt å si ja til norsk medlemskap. Samtidig er det hos oss rom for ulike syn i EU-spørsmålet. Dersom et medlemskapsspørsmål skulle bli aktuelt, skal det være gjenstand for ny landsmøtebehandling i Arbeiderpartiet.» (side 118)

Økt tilknytning til EU

«Uavhengig av tilknytningsform er det i Norges interesse at EU-samarbeidet lykkes i avgjørende spørsmål som kampen for en ansvarlig klimapolitikk og i forsvaret av demokrati- og rettsstatsprinsipper.» (side 118)

«Europeiske land er Norges viktigste politiske og økonomiske partnere. Mange av dem er også våre allierte i NATO. Vi vil stå tydelig opp for verdiene av et åpent og samarbeidende Europa i en tid hvor autoritære krefter, nasjonalisme og fremmedfrykt er på fremmarsj.» (side 118)

Ap vil:

«• At Norge bruker EØS-avtalen til tett oppfølging av EUs Green New Deal.» (side 13)

«- ta initiativ til industrielle partnerskap innen hydrogen med EU og land som Tyskland.» (side 18)

«• Bidra til et forsterket justispolitisk samarbeid i Europa for bedre å kunne bekjempe grensekryssende kriminalitet, ikke minst digital kriminalitet.» (side 118)

«• Bruke vårt fulle medlemskap i Det europeiske sosialdemokratiske partiet (PES) til både å ivareta norske interesser og å fremme vårt syn på Europas utvikling.» (side 118)

Forsvarer EØS-avtalen

«EØS-avtalen har gjennom et kvart århundre i sum tjent Norge godt. Vi har opplevd høy vekst i sysselsetting og reallønn, stabil lønnsfordeling og sterk vekst i offentlige tjenester. Avtalen er ikke minst avgjørende for norske distrikter og norsk eksport. Samtidig har den store arbeidsinnvandringen til Norge også ført med seg flere utfordringer, særlig i arbeidslivet.» (side 118)

EUs fjerde jernbanepakke

Programmet nevner ikke EUs fjerde jernbanepakke, men Ap stemte mot ved behandling i Stortinget 01.06.21. De har programformuleringer som ikke lar seg forene med verken fjerde jernbanepakke eller tidligere jernbanepakker: «Arbeiderpartiet vil føre en offensiv jernbanepolitikk for fremtiden. Jernbanesektoren er splittet opp i mange selskaper, og på flere strekninger er persontrafikken satt ut på anbud. Denne utviklingen gjør det vanskeligere for det offentlige å sikre et helhetlig jernbanetilbud, og for mange reisende er det blitt mer komplisert å reise med tog. Vi vil stanse konkurranseutsettingen og gjennomgå

selskapsstrukturen i jernbanen med sikte på en mer helhetlig og oversiktlig organisering.» (side 33)

EUs energiunion og ACER

Verken EUs energipakke 4 eller ACER nevnes i programmet, men Ap stemte for Energipakke 3 ved behandling i Stortinget 22.03.18. Ap har imidlertid programformuleringer som kan vise seg vanskelig å oppnå innenfor EUs energiunion og EØS-avtalen.

«Sørge for at alle utenlandsforbindelser for kraft eies og driftes av Statnett.» (side 18)
Energiloven er endret slik at det ikke kan gis konsesjon til utenlandskabler som ikke eies av Statnett. Men det er gjort unntak for NorthConnect som er privateid og fortsatt står på EUs liste over prioriterte prosjekt.

«Videreføre CO2-kompensasjonsordningen for å sikre at bærekraftig industri ikke 759 flytter ut av Norge.» (side 18) CO2-kompensasjonsordningen er videreført til 2030, men trappes ned. Samtidig er det sendt et felles brev fra LO, norsk industri og regjeringen der det fryktes for at EU-kommisjonens forslag om karbontoll kan sette både denne ordningen og tildeling av gratisvoter i fare.

«Sørge for forutsigbare rammevilkår, sikker krafttilgang og bærekraftig vekst i prosessindustrien.» (side 18) I løpet av 2021 kommer to nye utenlandskabler til England og Storbritannia i drift, og NorthConnect-kabelen til Skottland er fortsatt uavklart. Dersom de nye kablene fører til en prisøkning som truer industriens konkurransevne, er det ikke mulig innenfor EUs energiunion å strupe strømeksporten for å holde strømprisen nede.

Ap vil utnytte handlingsrommet i EØS-avtalen

«Utnytte handlingsrommet i EØS-avtalen maksimalt gjennom å medvirke tidlig i beslutningsprosesser og ved å gjennomføre kraftfulle tiltak for et organisert arbeidsliv.» (side 118) Denne formuleringen i programmet utfordrer handlingsrommet i EØS-avtalen: «Utarbeide nasjonale seriositetskrav for alle offentlige anskaffelser for å sikre et seriøst arbeidsliv, der det blant annet stilles krav om tariffavtale.» (side 30)

ESA har gått til angrep på begrensningen i antall kontaktledd i dagens lovverk og i Oslo og Telemarksmodellen. Ap holder fast på denne: «Sørge for at det i offentlige anbud stilles krav om faste ansettelser, fagarbeidere, 1565 lærlinger, ryddige lønns- og arbeidsvilkår og maksimalt antall kontraktsledd» (side 35).

Denne programformuleringa kan utfordre handlingsrommet: «Innføre begrensinger på eierskap i kystfiskeflåten.» (side 20) I dag er det slik at regelen om at bare aktive norske fiskere kan eie fartøy som fisker i norske farvann tolkes slik at det åpnes for eierskap av fiskere fra EU/EØS-land. Det er ikke klart at dette er en nødvendig følge av EØS-avtalen.

Ellers er det få konkrete formuleringer i programmet som utfordrer handlingsrommet i EØS-avtalen.

Kravet om forbud mot bemanningsbransjen løser programmet slik: «Begrense innleie slik at det kun tillates ved rene vikariater, mellom 1288 produksjonsbedrifter og etter avtale med

tillitsvalgte i virksomheter bundet av landsomfattende tariffavtale med fagforening med innstillingsrett.» (side 29)

Transport

Kravet om forbud mot Wizzair løser programmet slik: «Ta initiativ til et regelverk som sikrer ansatte hele og faste stillinger direkte hos flyselskapet, tydeliggjøre at hjemmebasereglene klart definerer arbeidsgiveransvaret, og hindre at norske og europeiske ansatte på norskregistrerte fly i interkontinental trafikk byttes ut.» (side 36)

Reversering av frislippet i drosjenæringa er ikke omtalt i programmet. Det er ikke noe oppgjør med plattformsselskap som Uber i programmet.

Kravet om stans i kabotasje er ikke med. Det ser ut som Ap mener det kan løses ved økt kontroll: «Prioritere vegtransport i arbeidet mot arbeidslivskriminalitet og opprettast kontrollteam lokalt i heile Norge der Politi (UP), NAV, Arbeidstilsynet, Tollvesenet, Skatteetaten og Statens vegvesen deltar.» (side 32)

Sitatene er fra Arbeiderpartiets partiprogram 2021-2025.¹

Fremskrittspartiet (Frp)

Under programpunktet «Norge og Europa» heter det i Frps program:

«Den Europeiske Union (EU) ble i sin tid opprettet med formål om å fremme fred, frihet og samhandel i Europa. I den senere tid har imidlertid EU utviklet seg i overnasjonal retning. Overstyringen fra Brüssel var en viktig grunn til Brexit. Man har beveget seg vekk fra de opprinnelige tankene, og beveget seg mot et overnasjonalt byråkrati i Brüssel som legger hindringer i veien for folk flest. Derfor er FrP imot norsk medlemskap i EU. EØS-avtalen sikrer norsk adgang til EUs indre marked, og er av vital betydning for norsk næringsliv. Det er viktig med forutsigbarhet og klare regler for handel i EØS-området. FrP vil arbeide for å forbedre EØS-avtalen med sikte på å sikre norske interesser.

Avtalen må på enkelte områder tolkes strengere, og om nødvendig reforhandles, for å bedre ivareta norsk suverenitet og nasjonale interesser. Vi vil også følge nøye med på Storbritannias erfaringer med handelsavtalen de har med EU. Det er helt nødvendig å redusere eksporten av, og tilgangen til, norske velferdsytelser, samt benytte muligheten til permanent grensek kontroll. Vi må i større grad utnytte handlingsrommet ved bruk av tilpasningstekster og reservasjonsretten.

Fremskrittspartiet vil:

- arbeide for et fortsatt nei til norsk medlemskap i EU
- at norsk eksport av olje, gass, fisk og elektrisk strøm dreier seg om viktige nasjonale ressurser som skal være underlagt norsk lovgivning og jurisdiksjon

¹ <https://www.arbeiderpartiet.no/om/program/>

- heve terskelen for å få del i norske velferdsgoder i forbindelse med arbeidsinnvandring fra EU. Disse ytelsene bør lønns- og prisjusteres
- vurdere fortløpende om Norge er tjent med fortsatt medlemskap i Schengen dersom man ikke får kontroll på yttergrensene
- at Norges handel med EU skal styres gjennom EØS-avtalen, men deler av EØS-avtalen bør reforhandles
- ikke akseptere at Norge går med i en felles europeisk asyl- og innvandringspolitikk» (Programmet side 10–11.)

Velferdsytelser

«EØS-avtalen og utvidelsen av EU-området i 2004, har bidratt til at norske velferdsordninger er under press. Økt arbeidsinnvandring fra EØS-land og rask opptjening av rett til velferdsgoder har ført til økt eksport av ytelsene. Fordi norske ytelsene er fastsatt i forhold til norske priser og lønninger, gir dette svært god kjøpekraft i enkelte andre land.

Fremskrittspartiet vil derfor arbeide for innstramminger i adgangen til å eksportere velferdsytelser, og sikre at hovedregelen for norske stønader er at de skal gå til norske statsborgere og andre som bor og arbeider i Norge. Det er derfor behov for å både styrke arbeidslinjen i velferdsytelsene og reforhandle EØS-avtalens bestemmelser knyttet til arbeids- og velferdsordninger som sikrer norske interesser bedre.» (Programmet side 75.)

Vår merknad: Få dager før Fremskrittspartiets landsmøte konkluderte EFTA-domstolen i NAV-saken med at norsk praksis på dette området har vært for streng helt siden 1994 (rådgivende uttalelse mai 2021).²

Strøm og energi

Fremskrittspartiet vil «legge til rette for mer kraftkrevende industri i Norge» og partiet mener at «Myndighetene har det overordnede ansvaret for strømmettet, og for at dette utvikles for morgendagens behov.»

Frp fremmet i mars 2021 et forslag om å stoppe elektrifiseringen av norsk sokkel. Partiet er også mot innføring av rushtidsavgifter på strøm (s. 51) og sier nei til vindkraft på land (s. 50). «Landbaserte vindkraftanlegg skal kun tillates hvis lokalbefolkningen ønsker det, gjennom en folkeavstemning. Frp vil også at søknader om utbygging skal behandles etter plan- og bygningsloven.» Programmet problematiserer ikke hvorvidt ovennevnte krav lar seg forene med norsk tilslutning til EUs tredje energimarkedspakke.

«Med ren norsk kraft kan det skapes nye, grønne og lønnsomme virksomheter som datasentre, batteriproduksjon og hydrogenproduksjon, for å nevne noe. Vår rene energi bidrar til å gjøre Norge til et interessant og konkurransedyktig land å etablere seg i, både for norske og utenlandske selskap. Fastlandsindustrien utgjør en betydelig del av Norges verdiskaping. FrP vil være garantisten for at industrien får opprettholdt forutsigbar krafttilgang. Dette vil gi flere industriaktører mulighet til langsiktig og forutsigbar tilgang til kraft, noe som igjen vil bidra til økt verdiskaping og sysselsetting i industrien» (side 51).

² <https://rett24.no/articles/efta-domstolen-norske-nav-regler-feil-siden-1994>

Beredskap

Med bakgrunn i erfaringer fra pandemien vil Frp styrke den nasjonale beredskapen på flere områder. Partiet mener det «må etableres beredskapslager med viktige medisiner og nødvendig medisinsk utstyr, og det bør etableres produksjon av viktige medisiner i Norge».

«Det er viktig at Norge har en god matvareberedskap som ivaretar flere ulike trusselbilder. Fremskrittspartiet foretrekker en desentralisert modell der korn og andre matvarer lagres lokalt, fordi dette er rimeligere og fremstår som en mer robust løsning enn en modell med sentraliserte lagre.» (side 23)

«Landbrukets konkurransevne må styrkes, og i større grad baseres på markedsøkonomiske prinsipper, slik som landets øvrige næringer. Norske matprodusenter skal ha rammebetingelser for produksjon som er på linje med våre naboland, men vi skal ta hensyn til vårt høye kostnadsnivå og våre spesielle klimatiske og strukturelle forhold». (side 40)

Det er ikke problematisert at rammebetingelsene for landbruket i våre naboland er regulert av den felles landbrukspolitikken i EU.

Der ikke annet er oppgitt, er sitater hentet fra Fremskrittspartiets program for 2021-2025.³

Høyre (H)

Høyre støtter et norsk EU-medlemskap, og mener dagens EØS-avtale er grunnleggende viktig for landet. EØS-avtalen skal ligge til grunn som et krav for enhver regjering Høyre deltar i. Partiet vil at Norge skal være en pådriver for EUs digitale indre marked. Høyre vil dessuten legge til rette for bruk av industriell bioteknologi og være en pådriver for moderne GMO-regelverk i EU.

Høyres landsmøtevedtatte program er i skrivende stund (26.05.21) ikke publisert. Henvisningene i dette notatet er derfor til andreutkastet til stortingsvalgprogram⁴, supplert med enkelte endringer vedtatt av landsmøtet 14.-16. mai. Nedenfor er utdrag der programmet omtaler EU- og EØS-saker.

Det smarte næringslivet

Høyre vil:

- «• arbeide aktivt for like konkurransevilkår på tvers av landegrensene i den digitale økonomien, blant annet ved å være en pådriver for EUs digitale indre marked (...)
- legge til rette for bruk av industriell bioteknologi innenfor et etisk rammeverk og være en pådriver for oppdatert og moderne GMO-regelverk i EU» (side 9)

³ <https://www.frp.no/files/Landsmote/2021/Vedtatt-program-for-2021-2025.pdf>

⁴ <https://hoyre.no/content/uploads/2021/03/Andreutkast-til-Hoyres-partiprogram-2021-2025.pdf>

Høyere utdanning og forskning

Høyre vil:

- «• innføre en studieavgift for studenter som kommer utenfra EØS-området og Sveits
- sikre norsk deltakelse i EUs forsknings- og innovasjonsprogrammer og jobbe for at norske miljøer stiller sterkt i konkurranse om midlene, med mål om at gode norske søknader henter mer penger ut av ordningene enn Norge betaler inn» (side 29)

Veien mot lavutslippssamfunnet

Høyre vil:

- «• fortsette et forpliktende samarbeid med EU om utslippsreduksjoner, som sikrer norske bedrifter forutsigbarhet og like konkurransevilkår som europeiske bedrifter
- Støtte og påvirke EUs arbeid for at import fra land uten tilsvarende karbonprising skal betale karbonavgift⁵
- ta initiativ til forenkling av norske og europeiske regler for sertifisering av bygningmaterialer for å øke og forenkle ombruk» (side 39)

Jernbane

Høyre vil:

- «• være med på EUs internasjonale togsatsing som sikrer likere systemer i Europa og gjør jernbanen mer konkurransedyktig» (side 45)

Samfunnssikkerhet og beredskap

Høyre vil:

- «• sikre et tett samarbeid med EU for å kunne bruke deres ressurser dersom vi har behov for det» (side 55)

Oppholdstillatelse og statsborgerskap

Høyre vil:

- «• ikke endre kravene til statsborgerskap for EØS-borgere og borgere fra de nordiske 2601 landene» (side 63)

Norge i verden

Høyre vil:

- «• at meldeplikt for utenlandsk eierskap skal følge like strenge regler som i EU» (side 72)

Europapolitikk og EU (side 72-73)

«Selv om Norge ikke er medlem av EU, er vi en del av Europa både geografisk, kulturelt og historisk. Gjennom historien har Norge tjent på det europeiske samarbeidet, men tapt på europeisk splittelse. Derfor er europeisk samarbeid en grunnleggende norsk interesse og en av bærebjelkene i utenrikspolitikken. Det handler ikke bare om handel, men også om demokrati, sikkerhet og fellesskap. Høyre støtter et norsk EU-medlemskap, og vi mener dagens EØS-avtale er grunnleggende viktig for landet.

⁵ Nytt punkt vedtatt av landsmøtet

Høyre vil

- arbeide for norsk EU-medlemskap
- føre en aktiv europapolitikk og forsvare EØS-avtalen
- at EØS-avtalen skal ligge til grunn som et krav for enhver regjering Høyre deltar i
- at Norge skal være en aktiv samarbeidspartner med EU i spørsmål knyttet til klima, demokrati, sikkerhet og helse, blant annet ved å sikre EØS-midler til disse formål⁶
- sørge for et nærest mulig forhold til Storbritannia utenfor EU»

Nordområdepolitikk**Høyre vil:**

«• øke samarbeidet med USA, Canada, Storbritannia, EU og de nordiske landene om nordområdepolitikken» (side 74)

Kristelig Folkeparti (KrF)

Kristelig Folkeparti sier nei til EU og ja til EØS. KrF vil:

- Beholde dagens tilknytningsform til EU, og gjennom EØS-avtalen sikre et tett samarbeid med Europa, tilgang til EUs indre marked og andre viktige avtaler, og politisk og økonomisk selvbestemmelsesrett på områder som er særlig viktige for Norge. (Programforslaget, side 12.)

Større bruk av handlingsrommet eller bruk av reservasjonsretten er ikke nevnt eksplisitt i det nye programforslaget. Dette i motsetning til partiprogrammet for perioden 2021–2025.

«• Videreføre EUs kvotemarked som det sentrale virkemidlet for å kutte klimagassutslipp i konkurranseutsatt næringsliv, men være åpen for ytterligere avgifter der kvotemarkedet ikke strekker til.» (side 7)

«• I samarbeid med EU arbeide for å kunne ilegge en CO₂-pris på importerte varer i utvalgte sektorer 128 fra land hvor industrien ikke betaler for utslippene sine.» (side 7)

«• Gjennom EØS-samarbeidet bidra til å fremme demokrati og sterkere sivilsamfunn i Europa. KrF aksepterer ikke at EØS-midler som er tiltenkt sivilsamfunn kontrolleres av myndighetene i mottakerlandene.» (side 12)

«• Videreutvikle den sikkerhetspolitiske dialogen med EU, og søke å delta aktivt i EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske fora, samtidig som våre NATO-forpliktelser ivaretas.» (side 13)

⁶ Setningen er oppdatert med vedtatt endring på landsmøtet

KrF vil videreutvikle det nordiske og europeiske forsvarssamarbeidet som et supplement til NATO. KrF tar med dette ingen forbehold mot norsk deltakelse i EUs militærunion.

Der annet ikke er oppgitt, er sitater hentet fra Kristelig Folkepartis forslag til partiprogram 2021-2025.⁷

Miljøpartiet De Grønne (MDG)

Miljøpartiet De Grønne vil i sitt Arbeidsprogram 2021-2025⁸ blant annet støtte videreføring av EØS-avtalen. Spørsmålet om et eventuelt norsk EU-medlemskap må avgjøres etter folkeavstemning. MDG vil arbeide for reformer i EU-systemet og i EØS-avtalen, med mål om mer innsyn, mer demokrati, og bedre ivaretagelse av klima- og miljøhensyn. Videre vil MDG at Norge skal samarbeide tett med EU om klimapolitikken, med forpliktende overnasjonale avtaler. MDG vil integrere norske energiresurser i et felles europeisk kraftmarked, blant annet ved å støtte flere sjøkabler til Storbritannia og kontinentet. MDG vil at Norge deltar i EUs forsvarssamarbeid.

Nedenfor er utdrag der programmet omtaler EU- og EØS-saker.

DEL 2 KLIMAPOLITIKK

8. Energipolitikk

De Grønne vil:

«3. Øke Norges fornybarmål for energiforbruk til 90 prosent innen 2030. Dette skal være Norges bidrag til at Europa som helhet når målet om 32 prosent fornybarandel i 2030, og til at målet for EU- og EØS-landene kan skjerpes.» (side 22)

DEL 3 TRANSPORT

15. Sjøtransport

De Grønne vil:

«3. Jobbe for at utslipp fra skipsfarten blir inkludert i EUs kvotehandelsdirektiv ETS, og at det på sikt etableres CO2-avgifter på all internasjonal skipsfart.» (side 32)

DEL 4 ØKONOMI

19. Skatter og avgifter

De Grønne vil:

«13. Støtte EU-initiativ om en CO2-avgift på importvarer som er produsert med høye klimagassutslipp.

14. Innføre lav avgift på finanstransaksjoner, innrettet for å ramme skadelig spekulasjon og støtte opp om arbeidet for det samme i EU.» (side 40)

⁷ <https://krf.no/content/uploads/2020/11/KrFs-programforslag-2021-2025.pdf>

⁸

https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/mdg/pages/2526/attachments/original/1620815600/Arbeidsprogram_MDG_2021-2025.pdf?1620815600

DEL 5 NÆRINGS LIV OG OMSTILLING

24. Industri

De Grønne vil:

«7. Beholde ordningen med CO2-kompensasjon, så lenge denne eksisterer og tillates innenfor EU, for å unngå utflytting av industriarbeidsplasser til områder med høyere utslipp. (...)

9. Arbeide for at Norge sammen med EU skal innføre toll som straffer land og produsenter som ikke etterlever internasjonale klimaavtaler eller andre miljøavtaler.» (side 49)

De Grønne vil:

«9. Verne om ordningen med redusert arbeidsgiveravgift i distriktskommuner og utvide ordningen innenfor rammene av EØS-avtalen.» (side 52)

DEL 9 ARBEID OG VELFERD

37. Arbeidsliv og arbeidsvilkår

«Arbeidsinnvandring er først og fremst et gode for Norge. De Grønne vil legge til rette for mer arbeidsinnvandring fra land utenfor EØS, med utgangspunkt i norske bedrifters behov for kompetanse og arbeidskraft. Samtidig anerkjenner vi at arbeidsinnvandring gir utfordringer i form av økt konkurranse på arbeidsmarkedet, særlig for unge arbeidstakere, og i form av sosial dumping. Dette krever systematisk innsats mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, både på nasjonalt og europeisk nivå.» (side 76)

De Grønne vil:

«19. Utrede vilkår for at personer med statsborgerskap i land utenfor EU skal kunne gis samme vilkår for midlertidig arbeidstillatelse som EU-borgere.

20. Arbeide for et enkelt og forutsigbart regelverk for arbeidsinnvandring, for å sikre raskere tilgang på kvalifisert arbeidskraft, også fra land utenfor EØS-området.» (side 77)

38. Velferd og sosial rettferdighet

De Grønne vil:

«17. Bedre tilgang til sosiale rettigheter gjennom å forenkle prosessen for registreringsbevis for EØS-borgere.» (side 79)

DEL 14 DEMOKRATI OG RETTSSTAT

65. Medier og offentlighet

De Grønne vil:

«6. Jobbe for strengere regulering av digitalplattformer ved å støtte opp om EUs nye direktiver om ulovlig innhold (Digital Services Act) og konkurranseforhold (Digital Markets Act) og være positive til at disse også innføres i Norge etter hvert.» (side 129)

DEL 15 ET TRYGT SAMFUNN

70. Forsvar

De Grønne vil:

«4. Støtte Norges tilslutning til europeiske forsvarssamarbeid innenfor EU og til europeiske multilaterale initiativ med land med sammenfallende sikkerhetsinteresser.» (side 138)

DEL 16 NORGE I VERDEN

71. Internasjonalt samarbeid, fred og sikkerhetspolitikk

«Fortsatt godt og omfattende nordisk samarbeid må prioriteres. EU er Norges viktigste strategiske partner for å styrke miljø- og klimapolitikken nasjonalt og internasjonalt. Norge bør søke kostnadseffektivt og strategisk militært samarbeid i Norden, og delta i EUs forsvarssamarbeid. De Grønne vil arbeide for å trygge menneskerettighetene, herunder rettighetene til urfolk og etniske og religiøse minoriteter, og løfte disse i dialog med andre land, inkludert med Kina.» (side 141)

73. Europapolitikk (side 144-145)

«Et tett og forpliktende europeisk samarbeid er avgjørende for å løse store utfordringer som klimaendringer, tap av biologisk mangfold, flyktningkriser, terrorisme, økonomisk ulikhet og kapitalflukt. De Grønne vil føre en åpen, engasjerende og kunnskapsbasert europapolitikk og styrke Norges samarbeid med EU.

Europas "Grønne giv" (European Green Deal) har som mål å eliminere klimagassutslipp og forurensing til luft, jord og vann, samt innføre en sirkulær økonomi for å sette en stopper for en økonomi basert på kontinuerlig økt forbruk og vekst. Ettersom dette initiativet vil få globale konsekvenser og forsterke presset på Norges grønne omstilling, er det viktig at Norge er en aktiv og engasjert deltaker i prosessen.

I tiåret som kommer må klima- og naturkrisen bli et hovedtema i Norges og EUs utenrikspolitikk. EU har bidratt sterkt til fred og samarbeid i Europa etter andre verdenskrig, og har blitt en foregangsregion for klimapolitikk i verden. Gjennom tett samarbeid med EU kan Norge bidra til at unionen tar tydelige grep for å gjennomføre det grønne skiftet.

Samtidig opplever EU alvorlige utfordringer: svak tillit til EUs institusjoner, store økonomiske forskjeller, frykt for konsekvensene av økt innvandring og demokratisk underskudd. Vi ser autoritære utviklingstrekk og alvorlige brudd på menneskerettighetene også på vårt eget kontinent. Norge må stå sammen med demokratiske og humanitære krefter i EU og resten av Europa. Sammen med våre europeiske søsterpartier vil De Grønne arbeide for reformer i EU-systemet og i EØS-avtalen, med mål om mer innsyn, mer demokrati, mer deltakelse og bedre ivaretagelse av menneskerettigheter og klima- og miljøhensyn. Spørsmålet om et eventuelt norsk EU-medlemskap må avgjøres etter folkeavstemning.

De Grønne vil:

1. Samarbeide tett med EU om utvikling og gjennomføring av klimapolitikken, og ta initiativ til et felles mål om et fossilfritt Europa innen 2040. I tillegg knytte Norge til EUs nye klimalov om konkrete utslippsreduksjoner fram mot 2050.
2. Bidra til, og inngå i, forpliktende overnasjonale avtaler med EU som setter mest mulig ambisiøs standard for klima, natur og ressurspolitikk i Europa. Slike avtaler bør samtidig gi rom for at enkeltland kan gjennomføre enda mer ambisiøs politikk.
3. Jobbe for at EUs indre marked blir et internasjonalt pionérområde for en fossilfri grønn kretslopsøkonomi, og støtte nødvendige tiltak for å beskytte EUs økonomi i en slik omstillingsfase, herunder tollbarrierer mot klima-, natur- og ressurskadelige produkter.
4. Støtte og samarbeide med EU om innføring av karbongrenseskatt og økonomiske og handelsbaserte sanksjoner mot land som aktivt undergraver muligheten for å innfri målene i Parisavtalen.

5. Etablere et program for å støtte demokrati- og menneskerettighetsarbeid i Sentral- og Øst-Europa i regi av norske og internasjonale sivilsamfunnsaktører.
6. Støtte videreføring av EØS-avtalen og være åpne for å bruke reservasjonsretten i avtalen, for eksempel mot direktiver som strider mot viktige klima- og miljøhensyn, eller som undergraver arbeiderrettigheter eller matsikkerhet.
7. Være en pådriver overfor EU og allianser blant medlemslandene for å endre, unngå og forebygge EU-direktiver og -rettsakter som står i strid med klima- og miljøhensyn, arbeiderrettigheter eller andre viktige sosiale forhold.
8. Jobbe for å øke bevissthet og engasjement om europeisk politikk og betydningen EUs beslutninger har for Norge og vurdere tettere og mer forpliktende involvering av Stortinget.
9. Jobbe for at Norge deltar i LIFE, EUs miljø- og klimaprogram som finansierer lokale og regionale klimatiltak og gir støtte til miljøorganisasjoner.
10. Arbeide for å knytte Europa sammen gjennom et velfungerende og raskt jernbanenett for å redusere fly- og veitrafikk.
11. Jobbe for strenge, felleseuropeiske standarder for dyrevelferd og antibiotikabruk, og sikre norske primærnæringsinteresser opp mot EU.
12. Sikre at Norges energiresurser inngår i et mangfoldig og desentralisert felles kraftmarked med resten av Europa og bidrar til å erstatte forbruk av fossil energi i våre naboland, blant annet gjennom å støtte flere sjøkabler til Storbritannia og kontinentet. (Likelydende punkt i kap. 8.)»

74. Asyl- og flyktningpolitikk

«Tett og forpliktende samarbeid i Europa og med land i Europas nærområder er nødvendig for å ivareta asylsøkeres og flyktningers grunnleggende rettigheter. Det er verken etisk akseptabelt, rettslig forsvarlig eller bærekraftig for det europeiske samarbeidet at enkeltland får brorparten av byrden med å saksbehandle asylsøknader og sikre rettighetene til det store flertallet asylsøkere og flyktninger som ber om beskyttelse i Europa. I påvente av felleseuropeiske løsninger på tvers av hele EU, vil De Grønne styrke samarbeidet med andre EU-land i såkalte "koalisjoner av villige" om rimelig ansvarsfordeling for asylsøkere, og om evakuering ved akutte humanitære situasjoner i flyktningleirer innenfor Europas grenser.» (side 146)

De Grønne vil:

«10. Arbeide for å oppheve flyktningavtalen mellom EU og Tyrkia.» (side 147)

Rødt (R)

Rødt er mot norsk EU-medlemskap

Det går indirekte fram av denne formulering om EØS-avtalen: «Det er en ensidig avtale som tvinger Norge til å innføre direktiv på direktiv som EU vedtar, selv om Norge ved folkeavstemninger har sagt nei til EU-medlemskap.» (side 95)

Rødts prinsippprogram sier: «Rødt er imot norsk EU-medlemskap på prinsipielt grunnlag. Vi mener et aktivt folkestyre forutsetter selvstendige nasjonalstater, og EU er en altfor stor

enhet som mangler både felles språk, felles offentlighet og en felles politisk kultur. Rødt er også imot EU-medlemskap på grunn av den økonomiske politikken.» (side 8)

Rødt vil si opp EØS-avtalen

Rødt vil: «At EØS-avtalen sies opp og erstattes med en handelsavtale. Før dette skjer, må avtalens reservasjonsrett benyttes overfor EU-direktiver som svekker fagbevegelsen og faglige rettigheter. Det må settes makt bak kravet om at norske lover og avtaler skal ha forrang framfor EUs regler.» (side 13)

«Vi vil erstatte udemokratiske overnasjonale avtaler som EØS med et forsterket internasjonalt samarbeid basert på frie og suverene stater.» (side 80)

«Størst økonomisk og politisk betydning for Norge har tilknytningen til det markedsliberale EU gjennom EØS-avtalen. Den er ikke bare en handels- og investeringsavtale, men en avtale som stadig ekspanderer til å omfatte nye områder av samfunnet. Det er en ensidig avtale som tvinger Norge til å innføre direktiv på direktiv som EU vedtar, selv om Norge ved folkeavstemninger har sagt nei til EU-medlemskap. Alt for lenge har Norge vært nødt til å gå på tvers av norske lover og tariffavtaler for å tilpasse oss EUs «frie flyt». Dette både undergraver folkestyret og påtvinger oss usolidariske løsninger.

EØS-avtalen gir trange rettslige rammer for å kunne bekjempe Forskjells-Norge. Kamp for arbeidsvilkår og lønnsbetingelser vil komme i konflikt med reglene for fri flyt av arbeidskraft. Den friheten Norge har til å bruke oljefondet for å bygge statlig næringsdrift, vil hele veien måtte vurderes opp mot EØS-regelverket.» (side 95)

«EUs indre marked med uregulert flyt av varer, kapital, arbeidskraft og den frie etableringsretten undergraver kampkraften til arbeiderklassen i Europa. Streikeretten er innskrenka, antall fagorganiserte synker og det enorme gapet mellom inntekter innad i EØS samt EUs åpning av arbeidsmarkedet for tredjeland skaper et arbeidsmarked der borgerskapet tjener på at man i arbeiderklassen underbyr hverandre. Sammen med bygging av solidaritet og kampkraft i arbeiderklassen er kampen mot EUs fire friheter avgjørende for å stanse angrepet på opparbeida faglige rettigheter.» (side 11)

Rødt vil:

«Erstatte EØS-avtalen med en balansert handelsavtale som sikrer nasjonal kontroll. Innen det oppnås, må handlingsrommet i EØS-avtalen utnyttes ved aktivt å bruke reservasjonsretten.» (side 95)

«ILO-konvensjoner, tariffavtaler og Arbeidsmiljøloven må ha forrang foran handels- og investeringsavtaler, inkludert EØS-avtalen.» (side 96)

Rødt vil ha «... veto mot EUs Jernbanepakke 4 og reversere den dersom den vedtas» (side 49). Dessuten: «Skifte navn på Vy til NSB, og samle en rekke av de selskapene som i dag driver jernbanen under én paraply». (side 49)

Ut av Schengen

Rødt vil «Trekke Norge ut av Schengen-avtalen og Dublinkonvensjonen.» (side 98)

«Gjennom Schengen-avtalen, som Norge er en del av, er EU en festning mot flyktninger og innvandrere. Selv om det er fri bevegelse for arbeidsinnvandrere innenfor EU og EØS, er grensene rundt Europa i praksis stengt. På grunn av sin geografiske beliggenhet sitter Hellas og Italia med størstedelen av ansvaret for flyktningene som har reist over Middelhavet.» (side 98)

Redusere EUs kvoter for landbruksvarer

Rødt vil forsterke landbrukets importvern og arbeide mot at det ikke undergraves av importkvoter.

«Slik som alle andre land må Norge ha matsuverenitet og selv bestemme vår egen mat- og landbrukspolitikk som økologisk, sosialt og økonomisk tilpassa våre spesielle, naturgitte vilkår.» (side 64)

«Rødt vil:

- a. At importvernet styrkes. Norsk matproduksjon er avhengig av et importvern som gjør det lønnsomt å produsere mat på norske areal- og fôrressurser i hele landet.
- b. At Norge sier opp EØS-avtalen, innbefatta veterinæravtalen, og reduserer importkvotene fra EU.
- c. At Norge reduserer alle importkvoter for kjøtt, at det ikke importeres utenlandske grønnsaker og frukt når norske tilsvarende grønnsaker og frukt er i sesong. Bruken av redusert toll skal minimeres.
- d. Å opprette beredskapslager for korn og såfrø.» (side 64)

Om fiskekvoter: «Fjerne eller redusere EUs kvoteandel med de kvotene Storbritannia får som sjølstendig kyststat når britene er ute av EU gjennom Brexit.» (side 60)

Ut av Acer

Rødt vil «Melde Norge ut av EUs energibyrå Acer.» (side 58)

«Avvise EU-regler og markedsstyrt kraftpolitikk som svekker norsk selvråderett og truer industrien.» (side 68)

«Endre Energiloven slik at vannkraft og andre fornybare energikilder på nytt blir definert som profittfrie områder og en samfunnsressurs – ikke en forretningsmessig vare.» (side 54)

«Si nei til bygging av nye overføringslinjer for eksport av kraft og stoppe prosessen med utbygging av NorthConnect.» (side 58)

«Avskaffe det fiktive strømmarkedet. Forbrukerne må kjøpe strøm direkte fra kraftverket strømmen uansett kommer fra.» (side 58)

Alle disse punktene er i strid med EUs energimarkedspakke 3 som ble vedtatt i Stortinget 22.03.18.

Rødt vil utfordre handlingsrommet i EØS-avtalen

Rødt vil:

«At bemanningsselskaper og krav om opprettelse av enkeltmannsforetak må forbys, og forbudene må håndheves. Arbeidsformidling må fullt ut være en offentlig oppgave. Inntil dette er gjennomført, må det sikres at de som er ansatt i et bemanningsselskap har trygge, faste og hele stillinger.» (side 11)

Etablere et offentlig bemanningsselskap for industrien som legger til rette for utlån av arbeidskraft mellom bedrifter og sørger for gode arbeidsvilkår og faste ansettelser i sektorer hvor behovet svinger mellom store prosjekter.» (side 54)

«Innføre meldeplikt og depositum for selskaper fra EU/EØS-området som søker oppdrag i Norge (den sveitsiske modellen).» (side 14)

«At kabotasjekjøring forbys inntil bransjeavtale og andre virkemidler for å regulere godstransport på vei i Norge er på plass.» (side 14)

«At transport mot betaling fortsatt skal kreve drosjeløyve. Uber opererer som pirattaxi og må derfor være forbudt. Dette forbudet må opprettholdes og håndheves. Liberaliseringa av drosjenæringa må reverseres.» (side 14)

«At foretaksformen norsk avdeling av utenlandsk foretak (NUF) må forbys.» (side 14)

«Gjeninnføre en sterkere ervervs- og konsesjonslovgivning for å beskytte norsk industri mot utenlandske oppkjøp. Rødt støtter andre land i deres arbeid for det samme.» (side 53)

«At norske skip og installasjoner på sokkelen så langt det er mulig skal bygges på norske verft. Staten må ta grep for å sikre norske verft mot internasjonal lavlønnskonkurranse.» (side 54)

«En forutsetning for en vellykket industrisatsing er en nasjonal industripolitikk med konsesjonslover, differensiert arbeidsgiveravgift og andre støtteordninger til industri i distriktene. Norges tilknytning til EØS står i veien for dette. EU/EØS forbyr statlig støtte til industrien og vil dermed at markedet skal styre. Vi må forlate den "næringsnøytrale" EU-politikken og trosse ESA.» (side 53)

Sitatene fra Rødts Arbeidsprogram 2021-2025 er hentet fra det vedtatte arbeidsprogrammet.⁹

⁹ <https://roedt.no/landsmote-2021>

Senterpartiet (Sp)

Sitatene er hentet fra Senterpartiets forslag til partiprogram 2021-2025, andre utkast.¹⁰

Mot EU og EØS

«Senterpartiet er et folkestyreparti. Vi mener at beslutninger skal fattes av folkevalgte som kan kastes eller gjenvelges av velgerne ved valg. EU og EØS er overnasjonale organisasjoner som flytter makt og ressurser lenger unna folk. Derfor er Senterpartiet mot norsk medlemskap i EU og ønsker å utrede alternativer til EØS-avtalen som tilknytning til det europeiske markedet.» (side 8)

«Senterpartiet ønsker at våre felles ressurser – som vind- og vannkraft, havressurser, olje og gass, mineraler og metaller, jorda og skogen – skal være under norsk styring. Norske naturressurser skal forvaltes slik at de skaper arbeid og velferd for folk i hele Norge. Det gjøres best fra Norge, av folkevalgte organ.» (side 8)

«EØS-avtalen fører med seg sentralisering av makt og begrenser folkevalgtes handlingsfrihet på lokalt, regionalt og nasjonalt plan. Dette bidrar til å stramme inn folkevalgtes handlefrihet til å finne gode løsninger. Ideen bak EUs regelverk er markedsretting, harmonisering og standardisering. EU-retten er mer detaljregulert enn norsk rett og med mindre rom for skjønn i forvaltningen. Resultatet blir mer byråkrati, stivbeint praksis og manglende lokal tilpasning.» (side 66)

«EU/EØS

EU gir folkestyret dårligere kår. Den politiske og økonomiske integrasjonen i EU undergraver folkestyret og fratår medlemslandene økonomisk og politisk handlefrihet. Resultatet er større ulikhet og svekket folkevalgt kontroll med blant annet arbeidsmarkedet. Senterpartiet er sterk motstander av norsk medlemskap i EU og mener et medlemskap ville fått store konsekvenser for norsk utenriks-, handels-, landbruks- og fiskeripolitikk, energipolitikk, samt pengepolitikk.

At nasjonalstatene skal ta tilbake kontroll løftes stadig oftere fram som et alternativ til fjernstyring fra Brussel. Storbritannias utmelding av EU vil kunne åpne for alternativer til EUs mål om en stadig tettere union. Norge må offensivt utnytte de mulighetene som denne nye situasjonen gir.

Senterpartiet vil erstatte EØS-avtalen med handels- og samarbeidsavtaler med EU for å sikre norske interesser. Senterpartiet mener folk selv skal påvirke avgjørelsen om Norge skal være medlem av EU eller i inngripende avtaler som EØS gjennom folkeavstemning. Så lenge Norge er en del av EØS vil Senterpartiet utnytte de mulighetene avtalen gir for å ivareta norske interesser.

Senterpartiet mener at Norge må gå imot avståelse av suverenitet til EU gjennom EØS-avtalen.

¹⁰ https://www.senterpartiet.no/stortingsvalg-2021/program/komite-for-prinsipp-og-handlingsprogram-for-perioden-2021-2025/Sp-program%202021-2025%20-%2020utkast%20fra%20programkomiteen.pdf/_/attachment/inline/41b54676-e755-46aa-b017-718b95caf882:2cbc587d7ef54ec9b1f756e70f1267b13e370191/Sp-program%202021-2025%20-%2020utkast%20fra%20programkomiteen.pdf

Senterpartiet vil melde Norge ut av Schengen-samarbeidet og gjeninnføre nasjonal grensekontroll. Muligheten for å videreføre et samarbeid med Schengen-landene om kriminalitetsbekjempelse må utredes.

Norge spiller en viktig rolle som forsvarer og støttespiller for aktører som fremmer demokrati og menneskerettigheter i Europa. Vi er imidlertid vitne til en bekymringsfull utvikling hvor autoritære strømninger vinner frem både i og utenfor EU.

Senterpartiet vil:

- Være garantist mot norsk EU-medlemskap og gå mot alle forsøk på å fremme en norsk søknad om EU-medlemskap.
- Utrede alternativer til EØS-avtalen som styrker norsk selvråderett og sikrer eksportadgangen til det indre marked.
- Erstatte EØS-avtalen med handels- og samarbeidsavtaler med EU.
- Arbeide for at EFTA-landene i EØS skal bidra etter størrelse til EØS-finansieringsordningene, og at den særskilte norske finansieringsordningen derfor avvikles fra neste avtaleperiode.
- Frikoble norske bidrag til økonomisk og sosial utjevning i Europa fra EØS-avtalen og utforme betingelsene på grunnlag av norske prioriteringer.
- Bruke reservasjonsretten i EØS-avtalen aktivt slik at Norge reserverer seg mot direktiver og forordninger som truer grunnleggende norske interesser eller hensynet til folks trygghet for arbeid, helse, miljø og sikkerhet.
- Avvise å inkludere i EØS-avtalen regelverk som ikke er EØS-relevant eller som er i strid med Grunnloven.
- Styrke samarbeidet med Storbritannia utenfor EU.
- Etablere et program for å støtte demokrati- og menneskerettighetsarbeid i Sentral- og Øst-Europa i regi av norske og internasjonale sivilsamfunnsaktører.»
(programmet side 118–119)

Styrke norsk regulering av arbeidslivet

«Senterpartiet vil styrke arbeidsmiljøloven som vernelov og sikre at norske lover, forskrifter og tariffavtaler skal være overordnet EU/EØS-regler på arbeidslivsfeltet.» (side 78)

Sp vil:

- «– Arbeide for regulert arbeidsinnvandring til Norge.»
- «– Ta i bruk sikkerhetsklausulen i EØS-avtalen (art. 112) dersom fri flyt av arbeidskraft i EØS truer det norske arbeidsmarkedet.» (side 79)

Sosialistisk Venstreparti (SV)

SV har programfestet nei til EU-medlemskap, og at Norge skal si opp EØS-avtalen. SV mener at EØS-avtalen bør erstattes med en bred handels- og samarbeidsavtale med EU. Så lenge EØS-avtalen består, må reservasjonsretten tas aktivt i bruk av norske myndigheter. SV vil ha en offentlig utredning som viser alternativer til dagens EØS-avtale. Programmet krever også en offentlig evaluering av Schengen-avtalens konsekvenser. SV vil trekke Norge ut av EUs energibyå ACER og bruke vetoretten i EØS mot myndighetsoverføringen i EUs energipakke

4. Partiet er dessuten mot EUs jernbanepakke 4. SV vil fjerne forrangsbestemmelsen i den norske EØS-loven, og arbeide for at ILOs kjernekonvensjoner har forrang foran EØS-regler.

Nedenfor er utdrag der programmet omtaler EU- og EØS-saker. Dette er hentet fra det vedtatte arbeidsprogrammet 2021-2025, ikke korrekturlest versjon.¹¹

Felles innsats

«EU/EØS-regelverk skal ikke begrense den statlige verktøykassen i utformingen av tiltak for klimakutt.» (side 6)

Kutte – for et nullutslippssamfunn

«Det er ikke akseptabelt at EUs kvotesystem og fleksible mekanismer i klimaavtalen med EU bremser klimakutt i Norge.» (side 8)

En helhetlig energipolitikk

SV vil:

«• Seie nei til å flytta makt over energisektoren til EU, og arbeida for å auka norsk suverenitet på området. SV vil melda Noreg ut av EUs energipakke 3 og ACER, og bruke vetoretten i EØS mot myndighetsoverføringen i EUs energipakke 4.» (side 19)

Arbeidsliv

«EØS-avtalen utfordrer i mange tilfeller våre krav til et mer rettferdig arbeidsliv. SV vil ikke akseptere at EØS-avtalen blokkerer for nødvendige tiltak for beskytte og videreutvikle arbeidstakernes rettigheter og den norske arbeidslivsmodellen, i lov, tariffavtaler og ILO-konvensjoner. SV vil fjerne forrangsbestemmelsen i den norske EØS-loven og arbeide for at ILOs kjernekonvensjoner har forrang foran EØS-regler. Reservasjonsretten skal brukes aktivt mot EU-direktiver som svekker opparbeidede faglige rettigheter eller står i veien for utvidelse av disse.» (side 23)

«EØS setter norske lønns- og arbeidsvilkår under press. Dette gjelder ikke minst innen bygg- og anlegg og i transportbransjen.» (side 24)

Helse og omsorg

SV vil:

«• Sikre papirlause migrantar og tilreisande EØS-borgarar rett til helsetilbod på lik linje med befolkninga for øvrig.» (side 47)

Justispolitikk og samfunnssikkerhet

SV vil:

«• Etablering av ny og funksjonsriktig grensestasjon ved Schengengrensen med tilrettelagt areal for framtidige smittesituasjoner.» (side 81)

¹¹ <https://www.sv.no/wp-content/uploads/2021/05/arbeidsprogram-2021-2025.pdf>

Transport

SV vil:

«• Øke flypassasjeravgiften til destinasjoner både innenfor og utenfor Europa, men samtidig teste ut handlingsrommet i EØS-avtalen for skjerming av avgiftsøkninger på kortbanenettet. Vurdere minstepris på flyruter med gode kollektivtilbud.» (side 98)

«Norsk tilslutning til EUs jernbanepakke 4 vil gjøre det obligatorisk å anbudsutsette strekninger, og vil overføre myndighet over norsk jernbane til EU.

(...)

SV vil:

- Gå imot EUs jernbanepakke 4.» (side 99)

Norges forhold til EU (s. 114-115)

«SV vil forsvare norsk demokrati og nasjonal sjølråderett. SV ønsker samtidig et sterkt og nært samarbeid med europeiske land som beskytter freden, sikrer økonomisk og sosial trygghet for alle, ivaretar miljø og klima, og som bidrar til internasjonal fred og solidaritet. Vi mener at det europeiske samarbeidet skal være demokratisk. Alle beslutninger må tas så nært folk som mulig og alle innbyggere må gis mulighet til å ha innflytelse over sin egen hverdag. EU er ikke et samarbeid mellom likeverdige stater, men en overstatlig økonomisk og politisk union, der stadig mer makt flyttes til overstatlige organer utenfor demokratisk kontroll. Derfor sier SV nei til norsk medlemskap i Den europeiske unionen (EU) og vil si opp EØS-avtalen. SV mener at EØS-avtalen bør erstattes med en bred handels- og samarbeidsavtale med EU, som sikrer både gode handelsbetingelser og grunnleggende demokratisk påvirkning og kontroll. Så lenge EØS-avtalen består, må reservasjonsretten tas aktivt i bruk av norske myndigheter. Særlig viktig er det å hindre at EU-domstolens mange kjennelser om avregulering av arbeidsmarkedet får effekt i Norge.

SV vil:

- At Norge fortsatt ikke skal være medlem av EU.
- Ivareta sjølråderetten. SV vil bevare kravet om $\frac{3}{4}$ flertall på Stortinget for å avgi suverenitet.
- Ha en offentlig utredning som viser hvilke alternativer vi har til dagens EØS-avtale, og som samtidig vil sikre en full og forutsigbar markedsadgang til Europa.
- Utrede og iverksette en ny avtale med EU som erstatning for dagens EØS-avtale, som sikrer gode handelsbetingelser, faglige rettigheter, demokratisk kontroll, miljø- og klimahensyn og som bidrar til økonomisk og sosial utjevning.
- At Norge aktivt bidrar i arbeidet med å finne felles europeiske og gjensidig forpliktende løsninger på utfordringer som deles av hele Europa. Dette gjelder for eksempel innen klima og miljø, flyktningsspørsmål, sikkerhet og energi.
- Forhandle med Storbritannia om hvordan samarbeidet med Norge kan styrkes etter Brexit.
- Utrede hvordan europeiske samarbeid som Norge allerede er medlem av kan utvikles og styrkes.
- Arbeide imot at Norge trekkes stadig dypere inn i EUs forsvarspolitiske samarbeid.
- Kreve en offentlig evaluering av Schengen-avtalens konsekvenser.
- Ikke gi etter for krav fra EUs kontrollorgan ESA som gjør det vanskeligere å motvirke sosial dumping, privatisering eller svekking av velferden.

- Ikke innlemme regelverk i EØS som innebærer avståelse av suverenitet direkte eller indirekte til institusjoner Norge ikke er medlem av, som EUs overnasjonale byråer.»

Flyktning- og asylpolitikk

«Det skal ikke åpnes for å sende asylsøkere som har søkt om beskyttelse i Norge til tredje land utenfor EU for behandling av asylsøknaden. De som ikke har krav på beskyttelse, skal returneres raskt, på en så verdig måte som mulig.» (side 117)

Venstre (V)

Sitatene er hentet fra utkast til handlingsprogram for Venstre 2021-2025.¹² Programmet er vedtatt, men ikke lagt ut enda i endelig versjon.

Venstre ønsker på sikt å bli medlem av EU

Venstre «ønsker at Norge på sikt skal bli medlem av EU. Forutsetningen er at vi finner gode løsninger for fiskeri og landbruk og at medlemskap i eurosonen avgjøres i en egen prosess. Vi mener at et medlemskap må avgjøres etter folkeavstemning.» (side 73)

Venstre forsvare EØS-avtalen

«Så lenge Norge ikke er medlem av EU er EØS-avtalen livsviktig for norsk næringsliv, og vi vil jobbe for å opprettholde og styrke avtalen.» (side 73)

«Vi vil forsterke det europeiske samarbeidet. Uavhengig av Norges medlemskap vil vi at Norge skal samarbeide nært med sine europeiske partnere i viktige internasjonale spørsmål.» (side 73)

Venstres argumenter for å beholde og forsterke tilknytningen til EU:

«Klimasaken er for stor til at ett enkelt land kan løse den alene. For Norge er EU vår nærmeste partner i å redusere utslipp, og vi mener at vi skal bidra sterkere til EUs prosesser for å få fart på det grønne skiftet.» (side 73)

«Migrasjon og flyktningpolitikk er et annet område der vi mener det må europeiske løsninger til. Vi vil innføre et felles system der EUs yttergrenser er sikret, og der flyktninger som ankommer til Europa, blir fordelt på en rettferdig måte.» (side 73-74) Dessuten: «Norge støtter europeisk samarbeid og koordinering av flyktning- og asylpolitikken.» (side 48)

«En mer usikker globalisert verden gjør at vi må finne sammen med våre naboer. Vi mener at Norge bør jobbe nærmere sammen med EU for å forsterke det forsvarsindustrielle samarbeidet.» (side 74)

¹² <https://www.venstre.no/politikk/programarbeid/programkomite/#program>

«Vi må også sikre at norske bedrifter ikke svekker sin konkurranseevne fordi vi setter strenge miljø- og klimakrav. Derfor vil vi jobbe opp mot EU for å innføre en klimatoll på varer som ikke allerede er tilstrekkelig priset med tanke på utslipp.» (side 6)

Om bruk av EØS-midlene

«Vi er spesielt opptatt av at Norge skal bedre vilkårene for menneskerettigheter i Europa. Derfor mener vi at norske EØS-midler i hovedsak skal brukes til å støtte opp under menneskerettigheter og spesielt retten til å leve i en rettsstat.» (side 71)

Vil ikke reversere norsk tilknytning til EUs energiunion og ACER

Acet nevnes ikke direkte i programmet, men det er kjent at Venstre stemte for å innføre Energimarkedspakke 3. Programmet støtter ACERs formål om fri flyt av strøm: «Krafthandel på tvers av landegrenser gjør det mulig å øke bruken av fornybar energi, samtidig som det sikrer fleksibilitet og forsyningssikkerhet i energimarkedet. Vi vil bygge flere kraftkabler slik at vi kan utveksle mer fornybar strøm mellom Norge og Europa, fordi det er et lønnsomt klimatiltak. Vi vil også sikre tilstrekkelig nettkapasitet i hele Norge.» (side 8)

Venstre utfordrer ikke handlingsrommet i EØS-avtalen

Det er ingen formulering i programmet om å bruke reservasjonsretten i EØS-avtalen. Det er heller ingen programsak som ser ut til å komme i konflikt med EØS-avtalen.